

T.C.
Kültür ve Turizm Bakanlığı
Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü

9 MİLLETLERARASI
TÜRK HALK
KÜLTÜRÜ KONGRESİ

MÜZİK OYUN VE EĞLENCE

SOMUT OLMAYAN
KÜLTÜREL MİRASIN
KORUNMASI ÇALIŞMALARI

CANLANDIRILAN UNSUR: “İBRAHİM MÜTEFFERİKA KÂĞIT MÜZESİ”

Esin EKİNCİ¹

Kâğıt

Bilim ve Sanat Sözlüğüne göre kâğıt: Hamur durumuna getirilmiş türlü bitkisel maddelerden yapılan, yazı yazmaya, baskı yapmaya, bir şey sarmaya yarayan kuru, ince yaprak olarak tanımlanan kâğıt; eğitim, sağlık, ticaret, sanat, mimari, ekonomi gibi hayatımızda önemli yere sahip birçok alanda kullanılmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2007).

Yazının bulunuşunun ardından yazı yazılacak malzeme arayışı ortaya çıkmış, bölgeden bölgeye farklı çözümler bulunmuştur. Eski Mezopotamya’da kil tabletler, Eski Mısır Uygarlıklarında Papirüs, Roma Döneminde ve Orta Çağ’da ise yazı malzemesi olarak parşömen kullanılmıştır (Dölen, 2013).

Kâğıdın Tarihçesi

İlk kâğıdın Çin’de Ts’ai lun tarafından M.S. 105 yılında bulunduğu kabul görmektedir.

Çinliler bu sanatı uzun süre gizlemişlerdir. (Müslümanlar) 751 Talas Meydan Muharebesinde Müslümanlara esir düşen Çinli kâğıt ustalarından kâğıt imalatını öğrenmişlerdir. Sermerkant’a buradan İslam dünyasına hızlıca yayılmıştır. Kaynaklarda bundan önce 7. yy. da Sermerkant’a Çin kâğıdı ithal olarak geldiğinden bahsediliyor. Halife Harun Reşit zamanında 739’te Bağdat’ta ilk kâğıt imalathanesi kurulmuştur. Bunu Şam, Trablus Şam, Hama, Yemen, Mısır takip etmiştir (Akyol, 2004).

1 Folklor Araştırmacısı-Yalova Kültür ve Turizm Müdürlüğü, esin.ekinci@kulturturizm.gov.tr

Avrupa ise kâğıdı, ilk kez X. yüzyılda kullanmıştır; fakat XI ve XII. yüzyıla kadar üretememişlerdir. Avrupa'da ilk kâğıt İspanya'yı ele geçiren Müslüman Araplar tarafından imal edilmiştir. Avrupalılar ihtiyaçlarını 1267 yılında İtalya'nın Fabriano şehrinde kâğıt imal edene kadar Yakındoğu ve İspanyadan karşılamışlardır (Galitekin, 2013: 25).

IV. yy. da İspanya, İtalya, Fransa, Almanya başta olmak üzere çoğu Avrupa ülkesinde kâğıt üretimi yapılmakta olup 1450 yılında matbaanın keşfiyle kâğıda ihtiyaç artmıştır. 1500-1700 lü yıllarda Fransa ve İtalya kâğıt piyasasına hâkim olmuş ve 17 yy. da Cenevizliler kâğıt piyasasında ismini duyurmuşlardır (Akyol, 2004).

Kâğıt, Anadolu'ya VIII. yüzyılda, Müslümanlar vasıtasıyla girmiştir. Topkapı Sarayı arşivinde bulunan, XVI. yüzyıla ait bir defter kâğıdının filigranlı olması kâğıdın batıdan geldiğini gösterdiği gibi, defterin içinde yazılı kayıtlarda Hindi, Semerkandi kâğıtlardan bahsedilmesi, kâğıdın hem Doğudan hem Batıdan, ithal edildiğini göstermektedir (Galitekin, 2013: 26).

Kâğıt konusunda yapılan araştırma sonuçlarında kâğıdın Osmanlılardaki üretim tarihi kesin olarak bilinmiyor ancak kâğıthane olabilecek şehirler olarak; Pamukkale, Amasya, Bursa, İstanbul ve Yalova'dan bahsedilmektedir. Pamukkale'de Kâğıthane olduğu ile ilgili bilgiyi Mehmet Ali Kâğıtçı ileri sürmüş olup konuya ilişkin herhangi bir belge yoktur. Amasya ve Bursa' da Kâğıthane olabileceğine dair kayıtlara rastlandığını ancak buranın kâğıt imal edildiği yer mi yoksa kâğıdın mührelenip aharlandığı yer mi olduğu konusu netlik kazanmamıştır. İstanbul Kâğıthane'sinin ise Bizans'tan kalma olduğu, İstanbul'un fethinden sonra Fatih ve II. Bayezid devrinde çalışarak kâğıt üretimi yapıldığı ve bu sebepten o semte "Kâğıthane" denildiği Hammer Babinger ve Mehmet Ali Kâğıtçı gibi ilim adamlarınca kabul edilir (Galitekin, 2013:31-34). Fakat uzun yıllar kâğıt üretimi yapıldığını ileri sürmek için kesin belge yoktur ve burada üretilmiş bir kâğıt örneği mevcut değildir. Osmanlı Devletinde varlığını kesin olarak kanıtlayabildiğimiz tek kâğıthane Yalova'da kurulan kâğıthanedir (Akyol, 2004: 6-7).

İbrahim Müteferrika Kimdir?

Asıl adı ve ailesi bilinmeyen Müteferrika² tarihte Erdel'in Koloszar şehrinde (bugünkü Romanya'da Cluj şehri) doğduğu tahmin edilmektedir. Müslüman olmadan önceki hayatıyla ilgili az bilgi bulunmakla beraber Müslüman olmasıyla ilgili iki ayrı görüş hâkimdir.

Türkiye de İbrahim Müteferrikayla ilgili ilk araştırmayı katolik rahip olan İmre Karacson yapmıştır. Osmanlıya gelişi ve Müslüman olması ile ilgi farklı iddialar söz konusudur. Karacson Müteferrika'nın önceki hayatıyla ilgili Calvinist bir ilahiyat öğrencisi iken 1692-1693 yıllarında Thököly İmre ayaklanmasında Türklere esir düştüğünü fideye karşılığı köle pazarında satılmak istendiği, satılmayınca kötü şartlar dolayısıyla Müslüman olduğu yolundaki iddiaları, Niyazi. Berkes'in İbrahim Müteferrika'nın yetişme şartlarıyla Müslüman olmadan önceki hayatını ve düşünce yapısını aydınlatmaya çalıştığı araştırmayla çürütülmüştür. (Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 2000)

Berkez özellikle Müteferrika'nın "Risale-i İslamiye" adıyla tanınan eserini inceleyerek Ka-

2 Padişahın, vezirlerin ve sadrazamların emirlerini götüren kimse. <http://www.osmanlicaturkce.com>. Erişim Tarihi: 20 Ekim 2017.

rocsan'dan beri tekrarlandığı gibi Kalvinist değil tek tanrı inancını benimseyen "Unitarius" mezhebine mensup olduğunu ortaya koymuştur (Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 2000:324). Kendisi Osmanlı Devleti'nde önemli görevlerde yer almıştır. 1716 yılında "Müteferrikalık"*görevine alınmış ve Latince ve Macarca bildiğinden diplomatik misyonlarla sıkça görevlendirilmiştir. 1720 yılında Macar Prensi Ferenc Rakoczi'nin mihmandarı olur. (Sabev, 2013) 1727 yılının Temmuz ayında İbrahim Müteferrika ve Yirmi sekiz Çelebizade Mehmet Said Efendi'ye, III. Ahmet'in fermanı Şeyhülislam Yenişehirli Abdullah Efendi'nin fetvası ile İlk Türk matbaasını kurma izni verilmiştir. Müteferrika'nın evinde kurulan matbaanın ilk kitabı, basımı 1729 yılının başlarında tamamlanan «Vankulu Lügatı» olarak bilinen eser Cevheri'nin "Sıhah" adlı arapça sözlüğünün tercümesidir. Müteferrika'nın ölümüne kadar matbaada 17 kitap (23 cilt) basılmıştır (Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 2000:326).

1744-1747 arasında ise kendi teklifi üzerine "Yalova Kâğıthane'si" nin müdürlüğünü yapar. On yıl önce bulunan tereke defterine göre 1747 yılında vefat etmiştir (Sabev, 2013: 79). İlk olarak Aynalıkavak kabristanına defin edilmiş daha sonra 1942' de buradan alınarak Galata Mevlevihane'si haziresine nakil edilmiştir (Topdemir, 2002:7).

Yalova

Yalova Marmara bölgesinin güneyinde, Samanlı Dağları'nın kuzeye bakan eteklerinde kurulmuştur. İstanbul, İzmit ve Bursa gibi üç büyük kentin geçiş bölgesidir. 115 km kıyı şeridinde sahip olan Yalova birçok kültüre ev sahipliği yapmıştır. İstanbul'a bağlı bir ilçe iken 1995 yılında İl olmuştur. Tarihten günümüze şifalı sularıyla bilinen Termal ilçesi sağlık turizminde önemli bir merkez olarak ismini duyurmuştur.

İlde dünya çapında üretim yapan küçük ve orta ölçekli sanayi kuruluşları bulunmaktadır. Süs Bitkileri Organize Sanayi bölgesinin Yalova'da hayata geçirilmesi il ekonomisine katkı sağlamaktadır. Önemli oranda göç almasına bağlı olarak inşaat sektöründeki yapılan atılımlarla ekonomik piyasaya canlılık kazandırmıştır.

Kâğıthane-i Yalakabad

İlk Türk resmi matbaasının kurucusu İbrahim Müteferrika'nın girişimiyle Yalova'da kâğıthane kurma düşüncesi oluşmuştur. Kâğıthane kurulma düşüncesinde matbaanın kâğıt ihtiyacını karşılamak fikrine dayansa da bu Kâğıthane'nin Yalova'da kurulma fikrinde Kâğıthane'nin kurulacağı alanda su ihtiyacını karşılayacak dere bulunması ve arazinin uygun olması etkili olmuştur. Kâğıthane Yalova İli Merkez İlçesi Elmalık köyünde (eski ismiyle Saruhanlı köyü) kurulmuştur. Burada çalıştırılacak ustalar için Hotin'li Arslan adında bir Musevi Lehistan'a (Polonya) gönderilmiş onun aracılığı ile üç kâğıt ustası getirilmiştir. Ustalarla İbrahim Müteferrika arasında yapılan sözleşme senelik olup buna göre kurulacak kâğıthane'deki aletler ustalar tarafından yapılacak ve gerekli malzeme devlet tarafından sağlanacaktır. Kendilerine dönemine göre yüksek ücret ödenecek bu ustalar yanlarına verilecek olan kişilere kâğıt yapımını öğreteceklerdir (Dölen, 2013).

Yalova Kâğıthane'si konusunda araştırmalar yapan Nigar Anafartalar (1970) yılında Hayat Tarih mecmuasına yazmış olduğu makalede 17. yy. da yaşamış olan, Osmanlı seyyah ve

coğrafyacısı Hamdi Efendinin yazdığı “Coğrafya” isimli eseri kaynak göstererek; «Biz burada tarif edilen kâğıdı 1741 Şubat ortasında (1153 Zilhicce başı) Müteferrika Matbaasında 142’inci kitap baskısı olarak tamamlanan “Raşit Tarihi”nin birinci cildinde bulduk. Burada Filigranın bir kopyasını sunduğumuz kâğıt üzerinde, stilize bir cami Yalakabad (Yalova) kelimesi ve 1158 (1745) tarihi okunmakta ve bir de nişan görülmektedir. Râşit Tarihinin metin kısmı Fransız kâğıdına basılmış ve ciltlenirken eserin baş ve sonuna Yalova kâğıdından belki de bir numune olur düşüncesiyle, birer yaprak ilave edilmiştir. Bugüne kadar gerek yerli gerek yabancı kâğıt hakkında yayınlanan hiçbir kaynakta gün ışığına çıkardığımız, Yalovada imal edilen kâğıdın bir örneğine ve filigranına rastlanmamıştır.» şeklinde demektedir (Alıntılan Galitekin, A. N. 2013:50-51).

Kâğıthane’nin yıkılış tarihi ve sebebi ile ilgili kesin bir belge olmamakla beraber 1760 lara kadar çalıştığı biliniyor. Osmanlı’da varlığını kesin olarak kanıtlayabildiğimiz ilk kâğıthane 18. yy. ortalarında Yalova’da kurulan kâğıthanedir. Kâğıthane’nin 1745- 1760 yılları arasında kadar hizmet verdiği düşünülmekte olup 1760 yılından sonra çalıştığına dair herhangi bir belge yoktur (Galitekin, 2013: 60-61; Akyol, 2004:20).

Ortalama 15 yıl çalıştığı düşünülen Yalova Kâğıthane’sinden sonra İstanbul, Beykoz, İzmir, İzmir de farklı zamanlarda kâğıt fabrikaları açılmıştır (Akyol, 2004: 22-23). Aytekin Vural³ Osmanlı döneminde kurulan kâğıthanelerin “Avrupa’da o dönemler de seri üretimin başlaması nedeniyle kâğıdın daha ucuza imal edilmesinin yerli üretimin daha pahalıya gelmesinin ve Avrupa pazarıyla yarışmamasının ayrıca halkın Kâğıthanelerin su ihtiyacını karşılayan kaynakları kullanmalarının ve bu sebeple Kâğıthane çarklarının dönmemesi sebebiyle çalışamaz duruma gelmesinin” yıkılma sebepleri arasında olabileceğini belirtmiştir.

İbrahim Müteferrika Kâğıt Müzesi

Yıllar sonra bu konuda yerelde ve ulusalda yapılan araştırmalar yerel yöneticileri harekete geçirmiş, 2011 yılında “İbrahim Müteferrika Kâğıt Müzesi” projesi ile Yalova Belediyesi tarafından konu tekrar gündeme gelmiştir. Proje ilk etapta sadece müze olarak planlanmış, Müze’nin kurucu uzmanı Sanat Tarihçi Aytekin Vural’ın konu üzerine iki yıl boyunca yapmış olduğu araştırmalar sonucunda bir üretim atölyesi ile tamamlanmasının uygun olacağı görüşüne varılmıştır.

Müze Yalova merkezinde Raif Dinçkök Kültür Merkezi içerisinde yer alır. Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı özel müzedir. Türkiye’nin ilk kâğıt müzesidir. 25. 05. 2013 tarihine kadar ARGE çalışmaları yürüten müze, bu tarih itibarıyla ziyarete açılmıştır. Teşhir salonu dışında iki eser deposu, iki konferans salonu, bir fuaye alanı, bir kapalı sergi salonu ve atölye bulunmaktadır. Müze bilgi panolarında kâğıdın tarihi, icadı, yayılımı, kâğıt öncesi yazı yüzeyleri, geleneksel kâğıt sanatları, modern kâğıt üretimi, Türklerde ve Dünyada kâğıt, kâğıt koruma ve restorasyonu, İbrahim Müteferrika ve kâğıt üretimi gibi konular işlenmekte olup, her konunun işlendiği panonun yanındaki vitrinde ilgili eserlere yer verilmiştir. Müze içerisinde dekor malzemesi olarak genellikle kâğıt kullanılmış, interaktif uygulamalarla modern müzecilik hizmetlerinden de faydalanılmıştır. Bunlara örnek olarak geri dönüşüm oyunları, dokunmatik dijital ortamlara yüklenen İbrahim Müteferrika baskıları, orman interaktif ve konuşan İbrahim Müteferrika interaktif gösterilebilir. Müze vitrinlerinde eski dönemlere ait yazı takımları, kâğıt örnekleri, belgeler, kâğıt öncesi yazı yüzey-

3 Sanat Tarihçisi, Kâğıt Yapımcısı, Müze Uzmanı

leri, kâğıt sanatı örnekleri ve İlk Osmanlı Matbaası'nda İbrahim Müteferrika tarafından basılan kitaplar sergilenmektedir.

Müze içinde kâğıt yapımı için uygulama alanı oluşturulmuş olup, ziyaretçi sayıları az olduğunda atölyeye inmeden ziyaretçiler uygulamayı burada gerçekleştirebilmektedir. Atölye ise müze ile aynı binada olup bodrum katında hizmet vermektedir. 20 kişinin üzerindeki gruplara müze anlatıldıktan sonra atölyede uygulama yaptırılmaktadır. Atölyede el yapımı kâğıttan yapılmış objeler ve eserler yer alır. Müzede dut ağacı selülozundan yapılan Uygur kâğıdı ve pamuklu ve ketenden yapılan Osmanlı kâğıdı üretilmektedir. Ziyaretçilerin müzede kendi kâğıtlarını yapmaları, hayatın her noktasında karşımıza çıkan kâğıdın geçmişte nasıl üretildiğini görmeleri sadece teşhirden oluşan bir müzeyi gezmekten daha fazla mutlu olmalarını sağlamaktadır. Müze uzmanı tarafından birçok ilden gelen taleplerle yapılan etkinlikler, üretilen kâğıdın, süsleme sanatçıları ve kâğıt sanatçılarıyla buluşmasına da katkı sağlamaktadır.

Ziyaretçilerin büyük bölümünü grup ziyaretleri oluşturmakta olup bunların başında; okullar ve öğrenci grupları, yerli yabancı turistik gezi grupları, il içi ve il dışı sivil toplum örgütleri yer almaktadır. Eğitim faaliyetleri ile il içi okullara ekipmanlar taşınarak seyyar bir atölye oluşturulmuş «Kâğıt Yapımı» konusunda öğrencilere eğitim verilmiştir. Bu seyyar atölye zaman zaman Sosyal sorumluluk projelerine kapsamında, Çocuk Esirgeme Kurumu, Huzur evi gibi kurumlarda da uzman eşliğinde Yalova kâğıdı anlatılarak uygulama yaptırılmıştır.

200'ü geçkin fuar, seminer ve sempozyumda; Ankara, İstanbul, Antalya, İzmir, Tekirdağ, Aydın, Bolu, Düzce, Kütahya, Elazığ, Şırnak, Isparta Kocaeli, Eskişehir, Bursa illerinde etkinlik yapılmıştır. Müze ve atölye 2013 yılı Mayıs ayından bugüne kadar 292.154 kişi tarafından ziyaret edilmiş ve bu kişilerle atölye çalışması yapılmıştır.

Kâğıt Yapımı

Kâğıt yapım ekipmanları arasında; tekne, tokmak, kazan, spatula, elek, fırça, bez, dibek yer alır. Bunların dışında ana malzeme olarak; dut ağacı dalı ya da pamuklu paçavra, keten kullanılır. Müze içinde ve atölye bölümünde de üretimi yapılan bu kâğıdın yapım aşamalarında şu yolu izlemektedir; ilk olarak budanmış ağaç dalları sekiz saat süreyle kaynatılır. Kaynayan bu dallar yumuşar ve bıçak ya da spatula yardımı ile odunsu yapısından ayrılır. Buna “soyma” işlemi denir. Soyulan dallar bir dibekte iki kişi tarafından karşılıklı olarak altı saat dövülür. Dövme işlemi sonunda malzeme hamur halini alır. Elde edilen hamur su dolu teknenin içine karıştırılır. Bir süre bekletilerek su içinde dağılımı beklenir. Dikdörtgen, tel bir süzgeç ve ahşap kasnakla destelenerek iki el yardımı ile suya daldırılarak, kâğıt çıkartılır. Ahşap kasnak ve süzgeç pamuklu kuru bir bez üzerine yatırılarak sünger yardımı ile beze aktarılır. Bez askıya asılır ve kâğıt kurumaya bırakılır. Eğer kâğıt bir süsleme sanatında kullanılacaksa “ahar”lama işlemine tabi tutulur. Ahar için yumurta akı, nişasta ve bazen de şap karıştırıldıktan sonra kaynatılır, beyaz jelimsi bir kıvam alır. Ahar fırça yardımıyla kâğıdın yüzeyine sürülür. Burada amaç kâğıtta oluşan boşlukları ve pürüzleri kapatmaktır ve kalemin mürekkebinin düzgün dağılmasına yardımcı olmaktadır. Aharlanan kâğıt kurutulur. Kağıdı düz bir hale getirilmek için ise “pres” kullanılır. Birkaç tonluk baskı uygulanarak kâğıt, pres makinesindeki iki tabla arasına yerleştirilir, kol yatay ya da dikey yönde itilerek tablaların üzerine yük biner ve kâğıt baskı altına alınarak sıkışır ve düz hale getirilir.

Yüzeyi doyurulan kâğıda parlaklık kazandırmak için “**mühre**”leme yapılır. Mühre; fildişi, akik ya da cam gibi malzemelerle kâğıt üzerine bastırarak sürtünmesi şeklinde bir uygulamadır. Kâğıt kullanıma hazır hale gelmiştir.

Değerlendirme

Geleneksel yöntemle kâğıt üretimi konusunda tarafımdan yapılan bu araştırma Yalova SOKÜM tespit kurulu kararı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğüne gönderilmiş, Bakanlıkça başvuru olumlu değerlendirilerek ve 2014 yılında SOKÜM il envanterine kaydı yapılmıştır. Müze 2017 yılında Basım Sanayi Eğitim Vakfı tarafından “Yaşayan Müzecilik” dalında ödül almıştır.

Yalova Belediyesince 2017 yılında Türk Patent Enstitüne “Coğrafi İşaret” olarak başvuru yapılmış çalışmaları sürdürülmektedir.

Yalova’da bu proje ile “Geleneksel Yöntemle Kâğıt” konusu ortalama 270 yıl sonra tekrar gündeme gelmiş ve kısa zamanda ilin tanıtımında bir marka olması başarmıştır.

Bu yöntemle üretilen kâğıtlar, hat, ebru, tezhip, katı, vb. geleneksel Türk süsleme sanat-kârları ve kâğıt sanatçıları tarafından yoğun ilgi görmektedir. Sanatçılar eserlerinde kullanmak üzere müzeden kâğıt talep etmeye başlamış olup il dışından gelen taleplerin de yoğun olması, ilde buradan ayrı iki kâğıt üretim atölyesi daha kurulmasına sebep olmuştur. Burada yapılan İbrahim Müteferrika Kâğıt Müzesi Projesi, müze çalışmaları ve özellikle kâğıt üretimiyle unutulmuş bir unsurun yaşatmaya başlayarak kültüre, tarihe sahip çıkmış, bununla beraber sanat dünyasında bir “pazar” oluşmasına olanak sağlayarak ticari hayata da bir meslek grubu kazandırmıştır.

Müze ziyaretçileri açısından merak uyandıran bu konu müzeye gelen bir ziyaretçinin, yapılan uygulama nedeniyle birkaç kez gelebilmesinin hatta ziyaretçi getirmesinin önünü açmıştır. Burada müze statik bir sunum aracı olmaktan çıkmış, yaşayan bir müze formuna bürünmüştür.

Gelinen son aşamada Yalova ilinde tarihte Kâğıthane ile başlayan bu hikâyenin Kâğıt Müzesi ve Atölyesi fikriyle tekrar canlandığı halk tarafından kabul görüp beğeni topladığı, STK ve resmi kurumlarca sahip çıkıldığı ve başlanılan noktaya yani Yalova Kâğıthane’sinin tekrar kurulma aşamasına gelindiğini görüyoruz. Yalova’nın Elmalık köyünde eski Kâğıthane’nin rekonstrüksiyonunu yapmak için Valilikçe girişimlerde bulunulmuş, ilgili Koruma Kurulu’nun önderliğinde çalışmaları devam etmektedir. Elmalık köyünde alan tespit çalışmaları yapılmakta ve Osmanlı Arşivindeki Yalova Kâğıthane’sine dair bütün belgeler gün ışığına çıkartılmaktadır. Avrupa’ya bakıldığında İspanya, Hollanda, Fransa İtalya’nın Amalfi ve Fabriano şehirlerinde bulunan Kâğıthane Müzelerin şehirlerde birer ihtisas kütüphanesi, müze ve atölye görevi görmekte olup bunun dışında şehire turistik açıdan önem kattığını turistlerin uğrak yerleri olduğunu görüyoruz. Şüphesiz ki İbrahim Müteferrika Kâğıt Müzesi ile bu kadar gündeme gelen kâğıt konusu Tarihi Kâğıthane’nin açılmasıyla daha çok ön plana çıkacaktır.

İlimizde 2013 yılında başlayan İbrahim Müteferrika Müzesi yapılan çalışmalarla kâğıthane’nin yeniden kurulması projesine bilimsel ve sosyolojik açıdan bir zemin hazırlamış hatta sebep olmuştur.

Kâğıt Yapımı

Resim 1: Dut Ağacı dalları

Resim 2:Ağaç dallarının yumuşaması

Resim 3: Dalların odunsu yapısından ayrılması

Resim 4:Yumuşayan ve soyulan dalların

Resim 5: Hamur haline gelmesi

Resim 6: Hamur ve su dolu tekne

Resim 7: Hamurun tekneden alınması

Resim 8: Hamurun süzgeç üzerindeki dağılımı

Resim 9: Sünger yardımı ile fazla suyu alınması

Resim 10: Kâğıdın pamuklu beze alınması aktarılması

Resim 11: Kâğıdın bez üzerindeki hali

Resim 12: Kurumak üzere askıya asılması

Resim 13: Aharlama

Resim 14: Mühreleme

SÖZLÜ KAYNAKLAR

- Aytekin VURAL, 1980, Elazığ doğumlu, Üniversite Mezunu, Evli, İki Çocuk, Kâğıt Yapımcısı-Müze Uzmanı

KAYNAKÇA

- <http://www.osmanlicaturkce.com/?k=m%C3%BCteferrika&t=%40> Erişim Tarihi: 20 Ekim 2017.
- Akyol, A. (2004). *Tarihi Yalakabad Yalova Kâğıthanesi*. Yalova: Yalova İl Kültür ve Turizm Yayını.
- Alıntılayan Galitekin , A. N. (2013; 50-51)
- Dölen, P. (2013). Yalova Kâğıthanesi (1744). *Medeniyet Hamuru;Kâğıt ve Bir Eski Dönem Kâğıthanemiz Kâğıthane-i Yalabad*. içinde Yalova: Yalova Belediyesi Yayınları.
- Galitekin, A. N. (2013). *İbrahim Mütefferika Eserlerinden Yalova Kâğıthanesi*. İstanbul: İ.B.B.K.A.Ş.Y.
- Sabev, D. O. (2013). "İbrahim Mütefferika". *Medeniyet hamuru;Kâğıt ve bir eski dönem kâğıthanemiz Kâğıthane-i Yalakabad* (s. 79). içinde Yalova: Yalova Belediyesi Yayınları.
- Topdemir, H. G. (2002). *İbrahim Mütefferika ve Türk Matbaacılığı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- *Türk Dil Kurumu*. (2007). www.tdk.gov.tr. Erişim Tarihi: 10 Eylül 2017
- Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. (2000). İslam Ansiklopedisi. *İbrahim Mütefferika*. İstanbul.
- Yalova Kültür ve Turizm Envanteri. (2013). Yalova: Yalova Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.